

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА АНТИЧНОСТІ, СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ ТА ІСТОРІЇ УКРАЇНИ
ДОМОДЕРНОЇ ДОБИ**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету історії та
міжнародних відносин

/Віталій АНДРЕЙКО/
_____ 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія та культура країн Центрально-Східної Європи в добу Середньовіччя

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	01 Освіта / Педагогіка
Спеціальність	014 Середня освіта
Предметна спеціальність	014.03 Середня освіта (Історія)
Освітня програма	Історія
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

Ужгород 2023

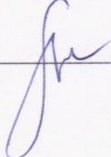
Робоча програма навчальної дисципліни «Історія та культура країн Центрально-Східної Європи в добу Середньовіччя» для здобувачів вищої освіти галузі знань: 01 Освіта / Педагогіка, спеціальності: 014 Середня освіта, предметної спеціальності: 014.03 Середня освіта (Історія), освітньої програми: Історія.

Розробник: Ліхтей І.М., кандидат історичних наук, доцент, зав. кафедри Античності, Середньовіччя та історії України домодерної доби

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри Античності, Середньовіччя та історії України домодерної доби, протокол № 10 від 30.05. 2023 р.

Завідувач кафедри доц. Ігор ЛІХТЕЙ

Схвалено науково-методичною комісією факультету історії та міжнародних відносин, протокол № 8 від 30.06. 2023 р.

Голова науково-методичної комісії доц. Світлана МИШКО

© Ліхтей І.М., 2023 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2023 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ:

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма Навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	2	2
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання:	4	4
аудиторних – 4	Лекції:	
	40	12
самостійної роботи студента – 4	Практичні (семінарські):	
	20	4
Вид підсумкового контролю: іспит	Лабораторні:	
	–	–
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	60	104

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни – сформувати у студентів комплексне уявлення про історичний шлях народів і країн Центрально-Східної Європи (ЦСЕ) у тісному взаємозв'язку з цивілізаційними процесами, які відбувалися на Європейському континенті упродовж V–XVII ст.

Основні завдання курсу полягають у тому, аби зацентувати на особливостях формування народів і державних утворень Центрально-Східної Європи, простежити основні етапи їхнього розвитку, розглянути кардинальні зміни соціально-економічного та політичного характеру, поступ у сфері культури в західноєвропейських країнах доби Середньовіччя, ознайомити студентів з функціонуванням та еволюцією середньовічних суспільних інституцій, реконструювати картину світу середньовічної людини та її трансформацію.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

- **інтегральна компетентність** – здатність розв'язувати складні спеціалізовані практичні завдання в галузі середньої освіти, що передбачає застосування концептуальних методів освітніх наук, предметних знань, психології, теорії та методики навчання і характеризується комплексністю та невизначеністю умов організації освітнього процесу в закладах середньої освіти;

- **загальні компетентності (ЗК):**

ЗК – 01 Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК – 02 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технології, вести здоровий спосіб життя.

ЗК – 03 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК – 04 Здатність працювати в команді.

ЗК – 07 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК – 08 Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

- **фахові компетентності (ФК):**

ФК – 01 Здатність до формування в учнів ключових і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків.

ФК – 02 Володіти основами ціле покладання, планування та проєктування процесу навчання учнів.

ФК – 03 Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів.

ФК – 04 Здатність до пошуку ефективних шляхів мотивації дитини до саморозвитку (самовизначення, усвідомленого ставлення до навчання).

○ **предметні компетентності (ПК):**

ПК – 01 Здатність використовувати методологію історії як науки.

ПК – 02 Здатність орієнтуватися в історичному часі, застосовувати періодизацію як спосіб пізнання історичного процесу, доцільно використовувати категоріально-понятійний апарат і хронологію історичної науки.

ПК – 03 Здатність ефективно й грамотно працювати з різними джерелами історичної інформації, будувати усні й письмові висловлення щодо історичних фактів, історичних постатей та історичної теорії.

ПК – 04 Здатність розкривати загальну структуру історичної науки на основі взаємозв'язку основних історичних подій та постатей.

ПК – 05 Здатність характеризувати досягнення історичної науки та сучасний стан історичних інституцій, їхні ролі у суспільному житті, оцінювати та визначати історичні джерела (пам'ятки).

ПК – 06 Здатність застосовувати системні знання з історії та методики навчання історії у викладанні предмета в базовій середній школі, здійснювати структурування навчального матеріалу.

ПК – 07 Здатність застосовувати пошук, аналіз та розуміння архівних матеріалів, дискутувати про минуле в політичному й культурному аспектах.

ПК – 08 Здатність чітко і логічно відтворювати базові історичні знання, оцінювати нові відомості, факти, події та інтерпретації в контексті формування в учнів цілісної історичної картини світу.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Історія та культура країн Центрально-Східної Європи в добу Середньовіччя» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

Шифр НД за ОП: ОК 09. Історична географія та демографія

Шифр НД за ОП: ОК 14. Історія та культура західноєвропейського Середньовіччя

Шифр НД за ОП: ОК 15. Історія середньовічної України

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Історія», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Пояснює та аналізує суспільні явища, процеси й тенденції у державі та світі, концепцію сталого розвитку людства.	ПРН-1
Уміє використовувати інструменти демократичної правової держави у професійній та громадській діяльності.	ПРН-6
Застосовує методи та прийоми навчання, інновації, міжпредметні зв'язки у професійній діяльності у закладах загальної середньої освіти, фахової передвищої освіти, здатний оцінювати результати їх застосування.	ПРН-8
Здатний цінувати розмаїття та мультикультурність, керуватися в педагогічній діяльності етичними нормами, принципами толерантності,	ПРН-11

діалогу й співробітництва, проектувати психологічно безпечне й комфортне освітнє середовище у закладах загальної середньої освіти, враховуючи особливості національних спільнот.	
Характеризує об'єктивно й неупереджено історичні події та постаті різних історичних періодів.	ПРН-14
Знає історичні особливості розвитку регіонів України, реалізовує красзнавчий підхід на уроках історії, у позакласній та позашкільній роботі з учнівською молоддю.	ПРН-18

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Історія та культура країн Центрально-Східної Європи в добу Середньовіччя»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Відповідно до програмних результатів навчання, студенти повинні пояснювати та аналізувати суспільно-культурні явища, процеси й тенденції в країнах Центрально-Східної Європи доби Середньовіччя, знати концепцію їх сталого розвитку.	ПРН-1
Уміти застосовувати набуті знання у професійній та громадській діяльності вчителя історії.	ПРН-6
Застосовувати методи та прийоми навчання, інновації, залучати міжпредметні зв'язки на уроках всесвітньої історії, оцінювати результати навчання.	ПРН-8
Враховувати особливості мультикультурного розвитку та розмаїття у країнах Центрально-Східної Європи в добу Середньовіччя, керуватися в педагогічній діяльності етичними нормами, принципами толерантності, вміти вести діалог на засадах взаємоповаги.	ПРН-11
Об'єктивно й неупереджено оцінювати історичні події, характеризувати суспільно-політичну та культурну діяльність визначних постатей в історії країн Центрально-Східної Європи доби Середньовіччя.	ПРН-14
Знати історичні особливості розвитку регіонів Центрально-Східної Європи, зокрема й тих, які були заселені українцями, реалізовувати красзнавчий підхід на уроках історії, у позакласній та позашкільній роботі з учнівською молоддю.	ПРН-18

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

1. Написання рефератів, доповідей.
2. Виступи на студентських конференціях.
3. Створення презентацій до відповідей на практичних заняттях.
4. Проходження онлайн-курсів з набуття педагогічних компетентностей, як елемент неформальної освіти.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: усне опитування, виступи студентів на практичних заняттях, підготовка рефератів, доповідей, презентацій тощо. Контроль самостійної роботи здійснюється шляхом перевірки виконаних завдань.

Форма модульного контролю: письмова модульна контрольна робота.

Форма підсумкового семестрового контролю: усний іспит.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота														Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	CP	50	100
2	2	2	3	3	2	3	2	3	3	2	2	3	20		

T1, T2 ... – теми

CP – самостійна робота

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота															Модульна контрольна робота	Сума
T14	T15	T16	T17	T18	T19	T20	T21	T22	T23	T24	T25	T26	T27	CP	50	100
3	2	2	2	2	2	2	3	3	3	2	2	2	2	20		

T9, T10 ... – теми

CP – самостійна робота

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	8	30	11	30
Реферат	1	20	1	20
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Підсумковий контроль проводиться у формі іспиту. Знання здобувачів вищої освіти оцінюються за такими критеріям:

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Оцінка за шкалою ECTS	Кількість балів	Оцінка за національною шкалою (іспит)	Критерії знань
A	90-100	відмінно	здобувач вищої освіти твердо засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі

			практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;
B	82-89	добре	здобувач вищої освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і помилок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного;
C	74-81		
D	64-73	задовільно	здобувач вищої освіти в основному опанував теоретичні знання навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю;
E	60-63		
FХ	35-59	незадовільно	здобувач вищої освіти не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі; відсутнє наукове мислення, практичні навички не сформовані.
F	0-34		

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль I. ЕТНІЧНІ І ДЕРЖАВОТВОРЧІ ПРОЦЕСИ В ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНІЙ ЄВРОПІ (IV–XI ст.)

Вступ

Предмет курсу. Центральньо-Східна Європа як історичний регіон. Фізично-географічна характеристика Центральньо-Східної Європи. Зміст і завдання дисципліни, її структура та періодизація. Дискусійні проблеми періодизації. Актуальні питання історії народів Центральньо-Східної Європи. Слов'янофільство.

Роль південних і західних слов'ян в історії Центральньо-Східної Європи. Специфіка формування слов'янських народів та їх національних держав. Загальні тенденції політичного, соціально-економічного та культурного розвитку народів Центральньо-Східної Європи.

Характеристика основних джерел з історії народів Центральньо-Східної Європи. Історіографія історії народів Центральньо-східної Європи. Здобутки українських істориків.

Місце історії та культури країн Центральньо-Східної Європи у шкільному курсі всесвітньої історії. Зміст, характер та рівень викладання історії та культури країн Центральньо-Східної Європи доби Середньовіччя в закладах загальної середньої освіти України. Вікові особливості сприйняття учням навчального матеріалу з історії та культури країн Центральньо-Східної Європи. Специфіка засвоєння історичних понять та набуття освітніх компетентностей.

Тема 1. Початок державотворчих процесів у народів Центральньо-Східної Європи

Роль кельтських, фракійських та германських племен. Римська імперія і племена Центральньо-Східної Європи. Криза Римської імперії і «Велике переселення народів». Утворення Східно-Римської (Візантійської) імперії. Середнє та Нижнє Подунав'я на світанку Середньовіччя. Гунни. Гуннський племінний союз на Дунаї. Аттила. Аварський каганат.

Тема 2. Витоки та походження давніх слов'ян

Етногенез давніх слов'ян, його головні ознаки: наявність певної території та загальнослов'янської культури, існування праслов'янської мови, рівень самосвідомості. Проблеми походження слов'ян: наукові гіпотези та концепції їх прабатьківщини («Дунайська гіпотеза», «теорія азійського походження» слов'ян, концепція П.Й.Шафарика, «привісельська концепція» прабатьківщини слов'ян, погляди Л.Нідерле, «вісло-одерська концепція», «верхньодніпровська концепція» походження слов'ян, «синтетична» концепція Б.О.Рибаківа, М.І. Артамонова і П.М.Третякова, концепція українських вчених В.Д. Барана та ін.) Антропологічні особливості слов'ян. Перші історичні відомості про слов'ян у працях Плінія Старшого, Корнелія Тацита, Птолемея, Йордана, Прокопія Кесарійського та інших авторів.

Тема 3. Формування південно- і західнослов'янських етносів, їх місце і роль в середньовічній історії Європи

Поява слов'ян на історичній арені. Слов'янські племена в добу «Великого переселення народів». Три етапи в історії походів та заселення слов'янами Балкан. Слов'яни і Візантія.

Розпад давньослов'янської спільноти. Формування трьох гілок слов'ян: східної (українці, росіяни, білоруси), південної (болгари, серби, хорвати, боснійці, словенці, македонці, чорногорці) та західної (поляки, чехи, словаки, серби-лужичани та ін. полабсько-поморські племена). Етнографічне розташування основних західнослов'янських, південнослов'янських та східнослов'янських племен. Основні віхи етногенезу південних і західних слов'ян.

Суспільно-політичний устрій давніх слов'ян: рід (союз сімей), родоплемінний союз, племінне об'єднання або племінна держава, багатоплемінна держава. Військова демократія. Розвиток господарства: землеробство, тваринництво, полювання, лісове бортництво. Ремесло і торгівля.

Релігійні вірування слов'ян: народні обряди та пантеон богів. Становлення слов'янської культури.

Тема 4. Проникнення протоболгар на Балкани, утворення й розбудова Першого Болгарського царства

Проблема походження болгар в історичній літературі. Утворення болгарської держави. Внутрішня і зовнішня політика болгарських ханів. Болгаро-візантійські відносини VII–IX ст. Прийняття християнства і його роль у розвитку болгарської державності. Боротьба за автокефалію болгарської православної церкви. Діяльність Кирила і Мефодія. Асиміляція протоболгар слов'янами. Формування феодальних відносин в країні. Богомільський рух та його місце серед інших еретичних учень. Головні причини феодальної роздрібленості та загибель Першого Болгарського царства.

Болгарія під владою Візантії. Соціально-економічний розвиток. Вплив візантійських політико-правових відносин. Становище болгарських земель у складі імперії. Болгарська церква. Спроби відновлення державної незалежності.

Культура Першого Болгарського царства. Етнокультурна консолідація слов'янської болгарської народності. Процеси християнізації в державі та ересь богомилів. Вплив Візантії на болгарську культуру. Мистецтво. Скальний рельєф поблизу с.Мадара. Перші пам'ятки літератури («Іменник болгарських ханів»). Створення слов'янської азбуки і виникнення слов'янської літератури. Діяльність учнів Кирила і Мефодія в Болгарії. Святий Климент Охридський. Святий Наум. Преславська літературна школа. Іоанн Екзарх, єпископ Константин, Чорноризець Храбр.

Тема 5. Сербські землі у VIII – першій половині XII ст.

Заселення сербськими племенами Балканського півострова. Соціально-економічний розвиток сербських земель. Прийняття християнства. Перші сербські державні утворення – Рашка, Захум'є, Дукля (Зета). Князь Рашки Мутимир і спроба об'єднання сербських земель. Об'єднавча політика князя Рашки Часлава. Об'єднання сербських земель навколо Зети. Утворення держави Неманичів.

Тема 6. Виникнення та розбудова Хорватської держави

Перші історичні відомості про хорватів, їх розселення на Балканах в VII ст. Посавська і Далматинська Хорватія. Утворення ранньофеодальної хорватської держави короля Томислава. Прийняття християнства та церковні суперечності в X ст. Діяльність «глаголяшів» – патріотично налаштованих священиків та їхніх послідовників з мирян. Соціально-економічний розвиток хорватських земель в VII–XI ст. Внутрішньо- та зовнішньополітичні причини занепаду ранньосередньовічної Хорватської держави.

Прийняття християнства та його вплив на розвиток хорватської культури. Глаголиця, кирилиця і латиниця. Найдавніші пам'ятки хорватської писемності. Башчанська плита. Хорватське мистецтво. Плетена орнаменталістика. Купіль князя Вишеслава. Сплітська купіль.

Тема 7. Словенці у VII – XI ст.

Розселення словенських племен. Залежність словенців від Аварського каганату. Словенці у складі князівства Само. Поширення християнства католицького обряду в другій половині VIII ст. Блатенське князівство. Німецька колонізація словенських земель. Велика Карантанія.

Розвиток культури. Лінгвістична пам'ятка «Фрейзінгенські уривки». Формування словенської історичної традиції. «Навернення у віру баварців і каратанців».

Тема 8. Велика Моравія

Виникнення Моравської держави. Політичний і соціально-економічний устрій держави. Етнічний склад населення. Німецька експансія на землі Великоморавського князівства. Християнізація та просвітницька діяльність Кирила й Мефодія. Головні причини занепаду Великої Моравії, її історичне та культурне значення.

Тема 9. Чеська держава Пршемисловичів у IX – XII ст.

Утворення Давньочеської держави Пршемисловичів. Хрещення князя Борживоя (Боривоя). Князь Спитігнев і звільнення Чеського князівства від залежності Великоморавської держави. Князь Вацлав I, його державницька місія та мученицька смерть. Правління князя Болеслава I. Визнання сюзеренітету німецького правителя Оттона I. Протидія мадярській експансії. Внутрішня та зовнішня політика Болеслава II Побожного. Знищення роду Славниковичів. Заснування Празького єпископства. Становище католицької церкви в державі.

Соціально-економічний та політичний розвиток Чеської держави в XI–XII ст. Консолідація чеської держави і династії Пршемисловичів за правління Бржетислава I та Вратислава II. Відносини Вратислава II імператором Генріхом IV. Вратислав II – перший чеський король. Криза династії Пршемисловичів і чеської державності за правління Бржетислава II, Борживоя II і Святополка. Владислав I і відновлення інтегральності чеської держави. Правління князя Собеслава. Чеські правителі у фокусі імперської політики Фрідріха I Барбаросси. Владислав II – другий чеський король. Зміцнення феодальних відносин. Статут князя Конрада Отти.

Чеська культура. Романська архітектура. Ротонда св.Віта. Вплив латинської культури на архітектуру. Базилика св.Їржі у Празькому граді. Світська архітектура. Королівський палац у Празькому граді. Юдитин міст. Життя святих (Легенда про Св. Людмилу та Св.Вацлава). Хроніка Козьми Празького. Розвиток книжкового живопису. Вюльфенбюттельський рукопис легенди Гумпольда про св. Вацлава, Вишеградське євангеліє. Грегоріанський хорал. Пісня «Господине, помилуй нас».

Тема 10. Поява мадярських племен у Подунав'ї та утворення Угорського королівства

Угорські племена на світанку Середньовіччя. Прихід угорців у Тисо-Дунайську низовину. «Віднайдення батьківщини». Набіги угорців на Західну Європу. Поширення християнства. Виникнення ранньофеодальної держави. Іштван I Святий. Насадження католицизму. Заснування архієпископств та єпископств. Поділ Угорського королівства на комітати. Формування державних інститутів і чинів. Внутрішня і зовнішня боротьба за збереження країни.

Розвиток культури. Романське мистецтво (палац в Естергомі, замок у Вишеграді, церкви в м. Лебен та м. Як). Життя угорських святих. Агіографічні твори печського архієпископа Мора (історія св.Зерарда і Бенедєка, життєписи короля Іштвана і єпископа Гелерта). Літургічні гімни.

Приєднання до Угорського королівства словацьких земель. Поширення на словацькі терени угорської адміністративно-територіальної організації. Економічний розвиток та соціальна структура словацького суспільства.

Тема 11. Австрійські землі у X – XII ст.

Бабенберги і процес становлення австрійських земель. Відвоювання марки і перші кроки династії Бабенбергів у Австрії. Назва Австрія. Консолідація бабенберзької марки. Маркграф Леопольд III та утворення князівства на австрійських землях. Герцогство Австрія.

Церковно-монастирська культура. Шкільна освіта. Соборні школи у Зальцбурзі, Пассау, Бріксені. Монастирська школа Гетвайга. Монастирська школа Райхерсберга. Теологічні тексти, релігійна поезія, історіографія. Єпископ Оттон Фрайзінзький. Магнус Райхенберзький. Німецькомовна авторка Ава та її твори. Культ Марії.

Тема 12. Полабські і поморські слов'яни у VIII–XII ст.

Територія розселення полабських і поморських слов'ян. Господарство. Суспільний лад. Релігія. Боротьба слов'ян з німецькими феодалами. Вендська держава. Правління князя ободритів Готшалка. Поширення християнства. Захоплення німецькими феодалами земель полабських і поморських слов'ян. Походи саксонського герцога Генріха Лева на землі бодричів. Опір бодричів під проводом князів Ніклота та його сина Прибислава. Створення

Макленбурзького герцогства. Угода Генріха Лева з Прибиславом. Створення в Примор'ї напівзалежного слов'янського князівства. Понімення місцевого населення.

Тема 13. Давньопольська держава

Кордони розселення польських племен в VI – IX ст., їх соціально- політична структура, культура та релігія. П'ясти і Попеліти. Утворення і розвиток давньої Польської держави. Мешко I. Прийняття християнства та його вплив на суспільно-політичне і культурне життя держави. Внутрішньо- і зовнішньополітичне становище Польської держави за правління Болеслава I Хороброго. Формування феодальних відносин. Криза польської державності. Статут Болеслава III про принципи успадкування верховної влади та наслідки його запровадження.

Польща в період феодальної роздробленості: політичний та економічний аспекти проблеми. Німецька колонізація. Орденські землі в Польщі. Розвиток міст, ремесла і торгівлі. Соціальна структура населення: рицарський стан (великі феодала та служива знать), духовенство, міський стан (патриціат, міщани-ремісники, плебс), категорії селян.

Культура Польщі X – XII ст. Прийняття християнства та його вплив на культурний розвиток поляків. Виникнення кафедральних і монастирських шкіл. Школа й бібліотека при Краківському кафедральному соборі. Хроніка Галла Аноніма. Архітектура. Кафедральний костел у Познані, костел під Гнезно, костел Св.Фелікса й Адуката на Вавелі у Кракові.

Модуль II. ПІДНЕСЕННЯ Й ЗАПАД СЕРЕДНЬОВІЧНИХ ДЕРЖАВ (XII – XVст.)

Тема 14. Болгарські землі наприкінці XII – упродовж XV ст.

Визвольний рух під проводом братів Асенів. Утворення Другого Болгарського царства. Правління Калояна. Зовнішня політика Болгарії на межі XII – XIII ст. Зіткнення з Латинською імперією та його історичні наслідки. Зміцнення Болгарської держави у роки правління Івана Асеня II. Місце Болгарського царства у системі міжнародних відносин на Балканах. Державний лад. Аграрні стосунки. Розвиток міст, ремесла та торгівлі.

Друге Болгарське царство в 40 – 70-х роках XIII ст. Татарське нашествя. Прихід до влади Михаїла II Асеня. Міжусобна боротьба. Константин Тих. Повстання Івайла. Георгій I Тертер та його спроби стабілізувати ситуацію в країні.

Соціально-економічний та політичний розвиток болгарських земель у XIV ст. Іван Александр, його протидія міжусобицям та боротьба з Візантією. Розпад Болгарського царства на самостійні уділи. Добруджанська деспотія. Відінське царство.

Турецьке завоювання. Запровадження турецької військово-ленної системи. Переселення болгар в Анатолію. Становище селянства та міщан. Система управління. Створення Румелійського бейлербейства (еялету). Зміни в становищі Болгарської церкви.

Болгарська культура в XIII–XV ст. Архітектура. Церква 40 мучеників у Тирнові. Мистецтво. Фрески Боянської церкви. Розвиток мініатюри. «Манасієва хроніка», «Тетраєвангеліє». Пам'ятки літератури: «Синодик царя Борила», «Болонський псалтир», «Добромирове Євангеліє», «Бдинський збірник». Євфимій Тирновський. Григорій Цамблак.

Тема 15. Сербські землі та Чорногорія в другій половині XII – першій половині XV ст.

Держава Неманичів. Внутрішня та зовнішня політика короля Стефана Першовінчаного. Сербія за часів правління Стефана Душана. «Законник» Стефана Душана. Війни з Болгарією та Візантією. Становлення і розвиток державних інститутів. Соціально-економічний устрій: громада й задруга.

Початок османської експансії. Розпад Сербського царства. Битва на Косовому полі та її наслідки для історичного розвитку сербської державності. Сербська деспотовина XV ст. Втрата власної державності та перетворення Сербії на частину Оттоманської Порти. Міграція сербського населення: напрями та форми. Сербія під османською владою: політичний, економічний та соціальний аспекти питання. Становище сербської православної церкви.

Культура Сербії XII – першої половини XV ст. Вплив християнства на культурний розвиток сербського народу. Народний епос та його цикли – докосовський, косовський і цикл королевича Марка. Перші писемні пам'ятки: «Мирославлеве Євангеліє», агіографічна література. Святий Сава. «Житіє Святого Симеона». Архієпископ Данило. «Житіє королів та архієпископів сербських». Константин Філософ. «Житіє деспота Стефана Лазаревича». Архітектура та живопис (фрески та книжкова мініатюра).

Перші державні утворення на території Чорногорії. Князівство Зета. Входження Зети до складу Сербського королівства Неманичів. Звільнення Зетської жупи з-під влади сербів. Правління жупанів з роду Балшичів та з роду Чрноєвичів. Внутрішня й зовнішня політика жупанів Зети в XV ст. Експансія Османської імперії та Венеції. Утвердження назви «Чорногорія».

Тема 16. Боснійські землі в XII – XV ст.

Особливості географічного розташування західно-балканських сербських племен. Відокремлення Боснії від сербських областей. Становлення Боснійського королівства. Специфіка впливу християнства на боснійців – богомільський рух. Боснійська бановина. Соціально-економічний розвиток Боснії: розвиток землеробства та гірничої справи. Громадянська війна другої половини 60-х рр. XIV ст. Бан Твртко I й утворення Боснійського королівства. Внутрішньо- і зовнішньополітичні причини занепаду Боснійської держави. Боснійсько-угорські та боснійсько-турецькі відносини в XIV–XV ст. Діяльність Степана Вукчича – правителя Герцеговини (Південної Боснії). Завоювання Боснії та Герцеговини турками-османами.

Культура. Соціокультурна суть богомільства. Специфіка духовної та матеріальної культури боснійського народу.

Тема 17. Словенські землі у XII – XV ст.

Розпад Великої Карантанії. Приєднання Штирії, Каринтії і Крайни до Чеського королівства. Соціально-економічний розвиток Словенії в XII–XV ст. Піднесення міст. Словенські землі в складі Габсбурзької імперії: політичний і соціально-економічний аспекти співжиття. Словенія в умовах османської експансії. Повстання 1478 р.

Культура Словенії. Переклади церковних текстів. «Раточський рукопис». Стиченський рукопис. Література: поезія, історичні хроніки. Аббат Іоанн та його всесвітня хроніка «Книга правдивих історій». «Каринтійська хроніка» Якоба Унреста. Архітектура (від романського до готичного стилю). Храми-ротонди. Капелли. Тринейні базиліки. Вплив чеського мистецтва. Храм Діви Марії в Птуйській Горі. Мистецькі твори Йоганеса Аквілі. Фресковий живопис Янеза Люблянського та Янеза із Каства.

Тема 18. Хорватія в XII – XV ст.

Угорсько-хорватська унія. Політичний розвиток хорватських земель у складі Угорсько-Хорватського королівства. Соціально-політичні наслідки монголо-татарської навали на південнослов'янські землі. Хорватські землі наприкінці XII – в середині XIV ст. Розвиток великого церковного та світського землеволодіння. Міське і рицарське право. Виникнення станово-представницьких законодавчих органів. Еволюція угорського правління в Хорватії. Політична боротьба XV ст. Наростання турецької загрози. Наступ османів на хорватські землі.

Розвиток культури. Церковні глаголичні книги (міссали, брєвіарії). Розвиток хроністики. Фома Сплітський та його праця «Історія архієпископів Салони і Спліта». Хроністи Міха Мадієв та Шимун Климетович. Поява перших друкованих книг хорватською мовою. «Євангелістар». Церковна архітектура. Вплив чеської архітектури на хорватське готичне мистецтво. Собор св. Марка в Загребі. Мистецтво мініатюри. «Мирославово євангеліє». Перші правові документи. «Винодольський статут».

Тема 19. Міста Далматинського узбережжя Адріатики у XII – XV ст.

Розквіт міст Далмації у XII–XV ст., його причини. Своєрідність економічного розвитку. Роль далматинських міст у міжнародній торгівлі. Політичний устрій. Особливості процесу формування та структури комунального устрою. Міста Далмації у системі міжнародних та міждержавних відносин Східного Середземномор'я. Піднесення Дубровника. Дубровницька республіка.

Розвиток культури. Правові пам'ятки. Дубровницький і Трогірський міські статuti. Корчульський статут. Полицький статут. Архітектура та мистецтво. Архітектор Онофріо дела Кава. Князівський палац у Дубровнику. Великий палац Чапліко в Трогірі. Юрій Далматинець та Нікола Флорентинець. Собор св. Якова в Шибенику. Мистецтво мініатюри. Міссал Юрая де Топуско.

Тема 20. Польські і литовські землі в XII – XV ст.

Внутрішнє та зовнішньополітичне становище польських земель у XII–XIII ст. Монголо-татарська навала та її наслідки. Тевтонський орден та посилення зовнішньої небезпеки. Територіальні втрати Польщі. Боротьба за відновлення державної єдності польських земель наприкінці XIII – початку XIV в. Владислав Локеток. Зміцнення Польської держави у роки правління Казимира III Великого. Законодавство Казимира III, його реформаторська діяльність. Особливості державного устрою Польщі. Зовнішня політика Польщі у XIV–XV ст. Війни із Орденем. Кревська унія. Велика війна. Грюнвальдська битва та її історичне значення. Тринадцятилітня війна та повернення Східного Помор'я. Занепад могутності Тевтонського ордену. Незавершеність процесів територіального об'єднання польських земель та централізації Польської держави. Зростання шляхетських привілеїв. Кошицький привілей. Нешавські статuti.

Розвиток культури. Освіта. Відкриття парафіяльних шкіл у містах. Краківський університет. Перші польськомовні літературні твори: «Пісня Богородиці», Свентокшишські проповіді. Історичні твори. «Хроніка поляків» Вінцентія Кадлубека, «Великопольська хроніка». Поширення готичного стилю в архітектурі: кафедральний собор у Вроцлаві, Маріацький костел у Кракові. Скульптура. Мадонна у Висотицях.

Литовські землі в XIII ст. Міндовг. Гедимін і утворення Великого князівства Литовського. Ольгерд і Кейстут. Територіальне зростання Великого князівства Литовського. Федеративний характер держави. Відносини з Польщею та Тевтонським орденем. Ягайло і укладення Кревської унії з Польщею. Доба Вітовта. Грюнвальдська битва. Городельська унія. Свидригайлові війни.

Велике князівство Литовське у XV–XV ст. Зовнішня політика. Військово-ідеологічне протистояння з Московією. Внутрішня політика литовських князів. Національні та релігійні розходження. Політичний устрій Великого князівства Литовського. Державні органи управління. Великий князь і Рада панів. Вальний сейм. Державне управління воєводствами і староствами. Повітові органи управління. Міське управління. Соціальний склад населення. Шляхта і селянство.

Культура Великого князівства Литовського. Архітектура і мистецтво. Історико-літературні твори: «Літописець великих князів литовських», «Білорусько-литовський літопис 1446 року», «Хроніка великого князівства Литовського і Жимоїтського», «Хроніка Биховця». Митрополит Спиридон «Виклад про православну істинну віру». Релігійні твори митрополита Григорія Цамблака. Юрій Дрогобич (Котермак).

Тема 21. Чеські землі в XII – першій чверті XVI ст.

Причини економічного розквіту чеської середньовічної держави в XIII ст.: перехід від аграрного характеру економіки до аграрно-ремісничого. Німецька колонізація та її роль в урбанізації чеських земель. Розвиток чеських міст: нюрнберзьке і магдебурзьке право. Соціальний та національний склад чеських міст. Отримання спадкового королівського титулу Пршемислом Отакаром I. Король Вацлав I та Австрія. Пршемисл Отакар II. Польща й Литва. Унія Австрії з Чехією. Пршемисл Отакар II і Рудольф Габсбург. Битва при Мархвельді. Вацлав

II, король Чехії й Польщі. Спроби створення чесько-польсько-угорської імперії. Вацлав III і припинення династії Пршемисловичів.

Політична ситуація в Чехії в першій третині XIV ст. Боротьба за чеський престол. Правління Люксембургів. Чеська корона за правління Карла IV. Політичний курс Карла IV на зміцнення центральної влади. Взаємовідносини короля, шляхти, міст і церкви. Проголошення Карла IV імператором Священної Римської імперії. «Золота булла» (1356 р.), чотирнадцять спеціальних грамот (1348 р.), законник «*Majestas Carolina*»: їх зміст та значення для суспільно-політичного життя держави. Політика Карла IV в галузі економіки та освіти. Заснування Празького університету.

Криза чеського суспільства на зламі XIV–XV ст. Ідеологічні передумови гусизму. Діяльність Я. Гуса. Формування основних таборів гуситського руху: чашники та таборити. Гуситський реформаційний рух та його головні етапи. Тактика й організаційна структура гуситської армії. Ян Жижка та Прокоп Великий. Закордонні походи гуситів. Становище в таборі повстанців на початку 1430-х рр. Битва при Ліпанах та її наслідки. Політична боротьба в період з 1437–1471 рр. Іржі з Подебрад. Суспільно-економічний розвиток Чехії в XV ст. Піднесення міст. Об'єднання чеської і угорської корони під владою Владислава з династії Ягелоннів. Діяльність П.Хельчицького та виникнення «зразкових християнських громад». Послаблення королівської влади та наростання соціальної напруги на зламі XV–XVI ст.

Розвиток культури. Прийняття християнства та його вплив на культурний розвиток чехів. Роль монастирів в духовному й культурному житті народу. Св. Прокоп. Діяльність Козьми Празького. Школа й освіта. Празький університет. Формування старочеської мови. Розвиток чеської літератури в XIII ст.: чеська драма, гуситські хроніки. Музична творчість. Архітектура: від готичного стилю до Ренесансу. Вплив гуманізму на чеську культуру в XV ст.

Тема 22. Угорське королівство у XII – першій чверті XVI ст.

Внутрішня боротьба на початку XIII ст. Золота булла Андраша II. Зовнішня політика угорського королівства у XIII ст. Монголо-татарське нашествя та його наслідки. Бела IV. Зростання міст. Утвердження Анжуйської династії та її внутрішня політика. Карл Роберт. Лайош I Великий. Зближення Угорщини з Польщею і Чехією. Зустріч угорського, чеського і польського королів у Вишеграді. Зміни в соціальній структурі угорського суспільства у XIV–XV ст. Управління Трансильванією. Зовнішня політика династії Анжуйської династії. Прихід до влади Люксембургів. Формування станової монархії. Боротьба з турками. Розквіт Угорського королівства за правління Матяша I Корвіна. Спроба створення Дунайської імперії.

Культура Угорщини XII–XV ст. Архітектор Віллар де Гоннекур. Готичні собори Марії (Матяша) та Марії Магдалини в Буді. Замкові палаци – королівські резиденції Вишеград, Буда, Діюшдьор. Угорське мистецтво. Угорська мініатюра. Біблія Деметера Некчеї. Живопис на дощці. Томаш Коложварі. Історичні хроніки. Ілюстрована хроніка. Анонімус та його праця «Діяння угрів» («*Gesta Hungarorum*»). Хроніка Шимона Кезаї. Янош Кюкюллеї та його історія панування Лайоша Великого. Угорськомовний вірш – «Давньоугорський плач Марії».

Угорське королівство на початку XVI ст. Етнічні процеси в XVI ст. Влада і стани. Соціально-економічний розвиток. Селянська війна під проводом Дьордя Дожі. Битва під Могачем і розпад Угорського королівства.

Тема 23. Словацькі землі в XII – першій чверті XVI ст.

Економічний розвиток. Соціальна структура суспільства. Словацькі землі в умовах феодалної роздрібленості. Матуш Чак та Омодей Аба. Соціально-економічні зрушення в XIV ст.: завершення формування системи феодалної залежності, зміцнення великих феодалних господарств, прискорення розвитку міст і торгівлі. Словацькі землі за правління Лайоша I Великого. Волоська колонізація гірської частини словацьких земель наприкінці XIV ст.

Поширення гуситської ідеології на Словаччині. Рух «братриків»: ідеологія та форми боротьби. Словаччина в центрі боротьби за угорську корону в XV ст. Ян Іскра. Зміцнення центральної влади в Угорському королівстві за правління Матяша I Корвіна. Формування

станово-представницької монархії. Соціально-економічне становище словацьких земель у XV першій чверті XVI ст.

Становлення словацької культури. Місце і роль Нітри в культурному житті словаків. Розвиток освіти. Академія Істрополітана. Архітектура словацьких міських центрів (храм Св. Марії поблизу Нітри, замок у Спиші та ін.). Розвиток живопису та скульптури.

Тема 24. Австрійські землі у XII – першій чверті XVI ст.

Австрійські землі наприкінці XII – у першій половині XIII ст. Доба розквіту Австрії Бабенбергів. Криза і занепад князівства Бабенбергів. Політична історія австрійських альпійських земель Штирії, Каринтії, Крайни, Зальцбурга, Тироля, Форарльберга. Боротьба за спадщину Бабенбергів. Чеський король Пршемисл Отакар II. Колонізація та економічне життя. Церковна і куртуазна культура.

Пізнє Середньовіччя. Володарювання Габсбургів. Перші кроки Габсбургів у Австрії. Графи Герцські, їх землі й володіння. Поширення і зміцнення влади Габсбургів у східноальпійських землях. Період австрійських заворушень за імператора Фрідріха III. Боротьба з Францією та Угорщиною. Економічне життя. Духовна культура

Тема 25. Валахія й Молдова у XIII – XV ст.

Формування валаської і молдовської середньовічної народностей. Соціально-економічний розвиток Карпато-Дунайських земель у XIII–XIV ст. Перші ранньодержавні об'єднання. Утворення князівств Валахії (Цара Роміняска) і Молдови. Державний устрій та соціально-економічне становище Валахії й Молдови. Розвиток ремесла і торгівлі. Виникнення міст. Політичний розвиток Валахії й Молдови в умовах експансії Османської імперії.

Культура Валахії і Молдови XIII – XV ст. Поширення слов'янської релігійної літератури. Нямецький монастир у Молдові. Збірник церковних пісень валаського логофета Філосо. Церковні твори ченця Путнянського монастиря Євстафія та ігумена Нямецького монастиря Феодосія. Григорій Цамблак і перша оригінальна праця молдовської літератури «Мучеництво Святого і Славного мученика Іоанна Нового». Молдовський книжник мініатюрист і чернець Гавриїл Урік («Тетраєвангеліє»). Юридичні трактати. Слов'янський переклад трактату «Синтагми» Матфія Властаря.

26. Новгородська боярська республіка та Московське князівство

Великий Новгород. Розвиток торгівлі. Шляхи сполучення. Державний устрій та управління. Соціальний склад населення. Розвиток культури.

Московське князівство. Причини піднесення Московського князівства. Великий князь Іван Калита. Дмитрій Донський та його нащадки. Великий князь Іван III. Підкорення Великого Новгорода та Новгородських земель. Приєднання удільних князівств. Територіальні загарбання Московії. Розвиток культури.

Тема 27. Вивчення історії та культури країн ЦСхЄ в закладах загальної середньої освіти

Утворення Чеського, Польського та Угорського королівств, Великого князівства Литовського, Новгородської боярської республіки, Московського князівства. Внутрішня і зовнішня політика Чеського, Польського та Угорського королівств, Великого князівства Литовського, Новгородської боярської республіки, Московського князівства. Прояви візантійської, руської та західноєвропейської (католицької) культурних традицій.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	пр	лаб	інд	с.р.		л	пр	лаб.	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1. ЕТНІЧНІ І ДЕРЖАВОТВОРЧІ ПРОЦЕСИ В ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНІЙ ЄВРОПІ (IV–XI ст.)												
Вступ	1	1					4	1				3
Тема 1. Початок державо- творчих процесів у народів Центрально-Східної Європи.	2	1				1	4					4
Тема 2. Походження давніх слов'ян.	2	1				1	4					4
Тема 3. Формування західно- і південнослов'янських і етно- сів, їх місце і роль в середнь- овічній історії Європи.	5	1	2			2	4					4
Тема 4. Проникнення прото- болгар на Балкани, утворення й розбудова Першого Болгарського царства.	6	2	2			2	4	1				3
Тема 5. Сербські землі у VIII – першій половині XII ст.	2	1				1	4					4
Тема 6. Виникнення та розбудова Хорватської держави	3	2				1	4	1				3
Тема 7. Словенці у VII–XI ст.	1	1					4					4
Тема 8. Велика Моравія.	8	1	4			3	4	1				3
Тема 9. Чеська держава Пршемисловичів у IX–XII ст.	8	2				6	5	1				4
Тема 10. Поява мадярських племен у Подунав'ї й утворен ня Угорського королівства.	3	1				2	5	1				4
Тема 11. Австрійські землі у X–XII ст.	4	1				3	4					4
Тема 12. Полабські і поморські слов'яни.	5	1	2			2	4					4
Тема 13. Давньопольська держави.	8	2				6	5	1				4
Модульний зріз	2	2										
Разом за модулем 1	60	20	10			30	59	7				52

Модуль 2. ПІДНЕСЕННЯ Й ЗАНЕПАД СЕРЕДНЬОВІЧНИХ ДЕРЖАВ (XII– першій третині XVI ст.)											
Тема 14. Болгарські землі в XII–XV ст.	4	2				2	5	1			4
Тема 15. Сербські землі та Чорногорія в XII–XV ст.	5	1	2			2	5	1			4
Тема 16. Боснійські землі в XII–XV ст..	3	1				2	3				3
Тема 17. Хорватія в XII – першій третині XV ст.	2	1				1	4				4
Тема 18. Словенські землі у XII – XV ст.	2	1				1	3				3
Тема 19. Дубровник і Далмація в XII –XV ст.	3	1	2				4		1		3
Тема 20. Польські і литовські землі в XII–XV ст.	4	2	2				6		1		5
Тема 21. Чеські землі в XII – першій третині XVI ст.	8	2	2			4	5	1			4
Тема 22. Угорське королівство у XII – першій третині XVI ст.	8	2				6	5	1			4
Тема 23. Словацькі землі в XII– першій третині XVI ст.	3	1					4				4
Тема 24. Австрійські землі у XII – першій третині XVI ст.	7	1				6	4				4
Тема 25. Валахія і Молдова у XIII–XV ст.	2	2					5	1			4
Тема 26. Новгородська боярська республіка та Московське князівство.	3	1				2	3				3
Тема 27. Вивчення історії країн ЦСхС в закладах загальної середньої освіти.	4		2			2	5		2		3
Модульний зріз	2	2									
Разом за 2 модулем	60	20	10			30	61	5	4		52
Усього годин	120	40	20			60	120	12	4		104

6.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
Модуль 1			
1	Давні слов'яни у свідченнях візантійських авторів V–IX ст.	2	0
2	Болгарські землі під владою Візантійської імперії в XI–XII ст.	2	0
3	Місія Константина (Кирила) й Мефодія та її роль в утвердженні християнства у Великій Моравії.	4	0
4	Полабські й поморські слов'яни в X–XII ст.	2	0
Модуль 2			
5	Державний устрій та соціально-економічні відносини в Сербії (на основі «Законника» Стефана Душана).	2	0
6	Дубровник і Далмація в XII – XV ст.	2	1
7	Гуситський рух у Чехії в першій половині XV ст.	2	0
8	Формування і розвиток станової монархії в Польщі (друга половина XIV – XV ст.).	2	1
9.	Вивчення історії країн ЦСхЄ в закладах загальної середньої освіти.*	2	2
	Разом	20	4

*В рамках гостьових занять із залученням професіоналів-практиків.

6.4. Самостійна робота*

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин	
		денна	заочна
Модуль 1			
1	Польсько-руські відносини X – середини XIII ст.	5	15
2	Чесько-німецькі відносини в XI – XII ст.	5	15
3	Розробка тестів для поточного або підсумкового контролю за темами, що вивчаються в шкільному курсі історії (7 клас). (Див.: Шкільні підручники для закладів загальної середньої освіти. Всесвітня історія. URL: https://pidruchnyk.com.ua/istorija_serednih7)	10	22
Разом за модуль		20	52
Модуль 2			
1	Підневільне становище південних слов'ян в умовах османського поневолення (кін. XIV– перша третина XVI ст.)	10	15
2	Німецька колонізація балтійського регіону. Державні утворення Тевтонського та Лівонського орденів, їх відносини з сусідніми країнами	10	15
3	Розробка тестів для поточного або підсумкового контролю за темами, що вивчаються в шкільному курсі історії (7 клас). (Див.:	20	22

	Шкільні підручники для закладів загальної середньої освіти. Всесвітня історія. URL: https://pidruchnyk.com.ua/istorija_serednih7		
	Разом за модуль	40	52
	Разом	60	104

*використання елементів неформального навчання – здобувач із запропонованих як альтернативних форм практичних занять (проходження дотичних до тем модуля онлайн курсів на платформах Prometheus, Освіторія, EdEra та ін.) може обрати 1 і за наявності сертифіката отримати кількість балів передбачених за конкретну тему.

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

З метою підвищення якості засвоєння матеріалу при проведенні занять використовуються унаочнюючі матеріали: джерельна література, що сприяють формуванню повного уявлення про культурний феномен; візуалізацію. Карти та атласи.

Проведення занять передбачає стандартно обладнані навчальні аудиторії та використання технічних засобів (ноутбук, проектор, мультимедійна дошка).

Програмне забезпечення: доступ до мережі Інтернет, сайт електронного навчання УжНУ, корпоративна пошта.

Програмне забезпечення – сайт електронного навчання УжНУ.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. *Ліхтей І.* Історія середніх віків: навч. посіб. для студ. вищ. навч.закл. спец. «Історія». Київ: Київ. ун-т ім.Б.Грінченка, 2018. Т.2. / За заг. ред. Г.М.Надтоки. С. 56 – 85, 237 – 262, 423 – 445.
2. Історія Центрально-Східної Європи. Посібник для студентів історичних і гуманітарних факультетів університетів / За ред. Л.Зашкільняка. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001.
3. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до ХХ ст.). Курс лекцій: навч. посібник / За ред.В.І.Ярового. К.: Либідь, 2001.
4. *Десятинчук І.* Історія південних і західних слов'ян від найдавніших часів до кінця ХVIII століття: навчальний посібник. Рівненський державний гуманітарний університет. Київ: Кондор, 2018.
5. Лужицькі серби: посібник з народознавства / за ред. В. Моторного та Д. Шольце. Львів: Будишин; Місіонер, 1997.
6. Хрестоматія з історії західних та південних слов'ян (Давня доба, Середньовіччя) / упоряд. В.І.Яровий, С.М.Мотрук, В.П.Шумило та ін.; за ред. В.І.Ярового. К.: Либідь, 2011.

Допоміжна література

7. *Бумблаускас А., Ейдинтас А., Кулакаускас А., Тамошайтис М.* Історія Литви кожному / Гол. ред. В. Строля; Відп. ред. Ю. Ференцева; Перекл. з литов. В. Кулініч. К.: Видавець ТОВ "Балтія-Друк", 2018.
8. *Власто А.П.* Запровадження християнства у слов'ян: Вступ до середньовічної історії слов'янства/З англ. пер. Р.Ткачук та Ю.Терех. К.: Юніверс, 2004. Режим доступу: https://shron1.chtyvo.org.ua/Vlasto_AP/Zaprovadzhennia_khrystyianstva_u_slovian.pdf?
9. *Дворнік Ф.* Слов'яни в Європейській цивілізації / Пер. з англ. К.: Дух і Літера, 2000. Режим доступу: https://chtvyo.org.ua/authors/Dvornik_Frensis/Sloviany_v_ievropeiskii_istorii_ta_tsyvilizatsii/
10. *Дейвіс Н.* Боже ігрище: історія Польщі / Пер. з англ.П.Таращук. К.: Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2008.
11. *Зашкільняк Л., Крикун М.* Історія Польщі: Від найдавніших часів до наших днів. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2002.
12. *Зінько Ю.А., Калитко С.Л., Кравчук О.М., Поп І.І.* Нариси історії Чехії: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. Режим доступу: file:///C:/Users/User/Downloads/Narisi_istorii_Chehii_2017.pdf
13. Історія європейської цивілізації. Середньовіччя. Варвари. Християни. Мусульмани / За ред. Умберто Еко. – Харків: Фоліо, 2018.
14. Історія європейської цивілізації. Середньовіччя. Собори. Лицарі. Міста / За ред. Умберто Еко. Харків: Фоліо, 2018.
15. Історія європейської цивілізації. Середньовіччя. Замки. Торговці. Поети / За ред. Умберто Еко. Харків: Фоліо, 2018.
16. Історія європейської цивілізації. Середньовіччя. Експедиції. Торгівля. Утопії / За ред. Умберто Еко. Харків: Фоліо, 2020.
17. Коротка історія Угорщини / Переклав з угорської мови: Йосип Кобаль, Андрій Шолтес. Ниредьгаза-Ужгород: СП ТОВ "ПоліПрінт", 1997.
18. *Цьольнер Е.* Історія Австрії. Львів / пер. Анатолій Онишко, Наталя Іваничук, Роман Дубасевич, Христина Назаркевич: Літопис, 2001
19. *Чорній В.* Історія Болгарії. Львів: ПАІС, 2007.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

Василевс. Українська візантиністика: <https://byzantina.wordpress.com/>

Львівський історичний клуб: <https://lvivmedievalclub.wordpress.com/>

Медієвіст. Українська латиномовна література: <https://www.medievist.org.ua/>

Чтиво: <https://chtyvo.org.ua/genre/istorychna/books/>

Шкільні підручники: https://pidruchnyk.com.ua/istorija_serednih7

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)